

Anlamın Bağlam Açısından İncelenmesi: Kökanlambilim ve Artanlambilim

Analysis of Meaning in terms of Context: Semantics and Pragmatics

Cemal ÇAKIR

G,Ü, Gazi Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Ankara-TÜRKİYE

ÖZET

Anlam konusu temel olarak semantics ve pragmatics başlıkları altında incelenir ve bağlam genellikle ikinci alanda ele alınır. Türkçe'ye çevrilirken bazı kavramsal sorunlar ortaya çıkabilir. Birincisi anlambilim, ikincisi ise edimbilim / kullanımbilim şeklinde çevrilir. Bu çalışmada, her iki alan da bağlam ve kullanım açılarından ele alınmakta ve örneklerle desteklenmektedir. Yeni bağlam ve anlam türleri önerilmekte ve kökanlamdan artanlama geçişi sağlayan işleticiler üzerinde durulmaktadır.

Anahtar kelimeler: Anlam, bağlam, kökanlambilim, artanlambilim, dil öğretimi

ABSTRACT

The concept of meaning is studied basically under the fields of semantics and pragmatics, and context is generally dealt with in the latter. Some conceptual problems may arise while translating them into Turkish. The former is translated as 'anlambilim – meaning science', and the latter as 'edimbilim – act science / kullanımbilim – use science'. This paper deals with both semantics and pragmatics in terms of context and use and exemplifies them. New categorisations for both context and use are suggested and the operators that enables the transition from semantic meaning to pragmatic meaning are emphasized.

Key words: Meaning, context, semantics, pragmatics, language teaching

1. Semantics ve pragmatics alanlarına bakış

Anlam konusu dilbilimde *semantics* (anlambilim) ve *pragmatics* (edimbilim) alt başlıkları ile ele alınır. Anlambilimin bazı tanımlarında bağlam dikkate alınmaz ve onun

bağlamdan bağımsız olarak salt cümlelerin, kelime topluluklarının ve kelimelerin anlamı ile ilgili olduğu belirtilir. Bu tanımlarda dil kullanıcıları, kullanım ortamları, ve amaçları dikkate alınmaz. Anlamın soyut bir biçimde zihinde oluşumu ve nesne ile onun simgesel tasarımı arasındaki ilişki üzerinde durulur. Edimbilime ise bağlamdaki ya da kullanımdaki anlam şeklinde yaklaşılır, ve bir bağlamda kullanılmış dilin anlamıyla uğraştığı vurgulanır (Hofmann, 1993; Palmer, 1981; Finegan and Besnier, 1989; Lyons, 1977; Leech, 1988; Morris, 1938, 1946; Carnap, 1942; ve Ullmann, 1962, Yule, 2000). van Dijk (1981), anlambilimin bir ifadenin anlamına odaklandığını, edimbilimin ise onun işlevini ele aldığını vurgular. Biraz farklı bir bakışla, Jackson (1988) edimbilimi anlambilimin bir parçası olarak görür.

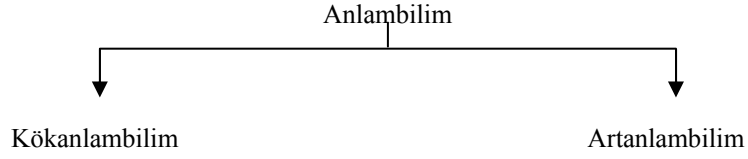
Morris, işaret sistemleri açısından syntax, semantics ve pragmatics üçlüsünü şöyle ilişkilendirir: Syntax, işaretler arasındaki düzen ilişkisini; semantics, işaret ile onun anlamı arasındaki ilişkiyi; ve pragmatics, işaret ile onu algılayan ve yorumlayan arasındaki ilişkiyi inceler (Nöth, 1990: 50). Trafik lambaları örneğiyle açıklayalım. Üç rengin sırasını ve düzenini syntax (kırmızı > sarı > yeşil); her bir rengin anlamını semantics (kırmızı “dur”, sarı “hazır ol”, ve yeşil “geç”); ve kişinin her bir rengi gördüğünde sergilediği davranışı pragmatics (kırmızıda durur ya da başka bir şey yapar, sarıda hazır olur ya da başka bir şey yapar ve yeşilde geçer ya da başka bir şey yapar) inceler. Bir işaret çeşidi olan simge yoluyla işleyen dile bu mantıkla bakılırsa, dil simgelerinin diziliş, düzen ve sıralarını syntax’in, dil simgelerinin anlamlarını semantics’in, ve dil simgelerinin kullanıcılarla ilişkisini pragmatics’in ele aldığı görülür. Bu bakış, bağlam ve kullanımdaki anlamı hep pragmatics’le ilişkilendirirken, semantics’i bağlamı kapsam dışına alarak tanımlar. Bu çalışmada, semantics ve pragmatics kavramları bağlam merkezli olarak yeniden tanımlanacak.

2. Anlambilim: Kökanlambilim ve artanlambilim

Öncelikle bu iki kavramın Türkçe karşılıklarını ele alalım. Hem semantics hem de pragmatics anlama dair olduklarına göre, semantics’in anlam alanının genel terimi olabilecek anlambilim terimiyle, diğerinin ise edimbilimle (ya da kullanımbilim)

karşılanması mantıksal bir sorun yaratabilir (Aksan, 1999: 19). Aynen fen genel teriminin fizik, kimya, ve biyoloji alt dallarından birinin adı olması gibi. Gerçekte, semantics ve pragmatics anlambilim alanının alt birimleridir. Dolayısıyla, semantics ifadesinin Türkçe çevirisi olarak, onun analambilimin bir alt birimi olduğunu belirtecek bir terimin kullanılması daha uygun olabilir. Bu çalışmada önerilen terimler şunlardır: kökanlambilim (semantics) ve artanlambilim (pragmatics). Bu iki terimi geliştirmede temel alınan mantık ileride irdelenecektir. Şekil-1, anlambilimin alt birimlerini göstermektedir.

Piaget'ye göre insan önce düşüneyi oluşturur ve daha sonra dil yoluyla onu açıklar. Kişi, çevresindeki nesnelere, nesnelere arasındaki ilişkilerden ve bu ilişkilerden doğan düzenliliklerden bir düşünce altyapısı kurar. Dil, bu altyapının bir sonucu veya uzantısı biçimindedir (Owens, 1988) . Öyleyse, anlam doğadaki olaylardan türer. Başka bir deyişle, anlam kuramının merkezinde fiziki bağlam, ortam, doğa ve gerçeklik olmak durumundadır. Bu sebeple, bağlam işin içine katılmadan oluşturulacak bir anlam kuramı, sağlam zemine oturamaz. Doğadaki düzenliliklerin soyut bir izdüşüm olarak kabaca beyne yansımaları/yansıtılmaları sözdiziminin (*syntax*); nesnelere ve eylemlerin dil simgelerine dönüşümünü/dönüştürülmesini de semantics'in konusu yapmak, ve bunları yaparken o izdüşüme kaynaklık eden somut bağlamı göz ardı ederek sadece izdüşümlerden anlam kuramı çıkarmaya çalışmak pek sorunlu bir bakış açısı olarak kabul edilebilir. Nasıl ki bir haritaya bakıp gerçek coğrafyadan farklı yeryüzeysel anlamlar çıkarmanın kişiyi yanlış noktalara götürebilme tehlikesi var ise, doğanın düzenini cümle ve öbek yapı kuralları ile nesne ve eylem adlandırmaları olarak soyutlayarak gerçeklikten bağımsız bir anlam dizgesi oluşturmak da sakıncalı olabilir. Bu çalışma bağlamında bir gruba "Rusya Türkiye'nin neresinde?" diye bir soru yöneltildiğinde şu karşılıklar verilmiştir: "Yukarısında", "Üstünde", "Kuzeyinde. O kişiler haritaya göre düşünüp dogal gerçekliğe aykırı bir yorum yapmış olabilir. Harita fizikî coğrafyanın kaba bir yansımasıdır; cümle ve öbek yapı kalıpları da doğadaki düzenliliklerin kaba bir temsilidir.

Şekil-1: *Anlambilimin alt birimleri*

Anlam ancak ve ancak bir bağlamda var olabilir. Anlamın ortaya çıktığı ya da çıkarıldığı bağlama kökbağlam denilebilir. Kökanlamsal bağlam o kadar eski ve kanıksanmış olabilir ki, bağlamsız (semantik) açıdan bakanların onu yokmuş gibi kabul etmeleri muhtemeldir. Bir insanın yürümesini, nefes almasını, görmesini vs. fark edememesi gibi. Bu bağlama ilkbağlam, kökbağlam, özbağlam, anabağlam, temel bağlam, semantik bağlam vs. adları verilebilir. Bir ifadenin (kelimenin, öbeğin, cümlecüğün, cümlenin ya da bunların dışında kalan kelime topluluklarının) ilk olarak kullanıldığı bağlama denir. Bu bağlamdaki anlam, kökanlamdır (özanlamdır).

Nesneler ve nesnelere arasındaki ilişkiler anlamlara kaynaklık ederler. Temel bağlamlarda algılayan ve yorumlayan kişilerce nesnelere dönüştürülmüş şeyler, o nesnelere zihinlerdeki kavram hâlleri, ve o kavramların sese veya imgeye dönüştürülmesi süreci yaşanır. Temel bağlamlar şeylerin nesnelere dönüştürüldüğü ilişkiler ve işlemler toplamıdır. Toplumsal iletişimi mümkün kılan boyutlar aslında dilsel olmayıp, ortak dilsel biçimlere kaynaklık eden bağlamsal ortaklıklardır. Varlıklar arasındaki ilişkilerin anlamlı bağlamlarda sürdüğü ve bağlamlarası geçişlerin olduğu fark edilebilir. İnsanların dil yoluyla yansıttığı gerçeklikler, bu bağlamların ve bağlam şebekelerinin ifadesidir. Yani, hâlihazırda doğada bulunan bağlamlar, ana hatlarıyla dilin sözdizimine, anlam içeriklerine, ve söz eylemlerinin izdüşürülür (Çakır, 2004).

Kökbağlamdan türe(til)miş, sap(tırıl)mış, evrilmiş, dönüş(türül)müş, geliş(tiril)müş, başkalaş(tırıl)mış, uza(tıl)mış, kısal(tıl)mış ve tersel(til)müş bağlam ise artbağlamdır (pragmatik bağlam). Tabii ki bu bağlamdaki anlam ise artanlamdır. Artanlamın oluşabilmesi için mutlaka kökanlama dayanması lazımdır. Kökanlam kendi başına her zaman mevcut olabileceken, artanlam daima kökanlamla göreceli bir ilişki içindedir. Kullanımdaki anlam olarak yorumlanan pragmatics, kullanımdaki artanlam biçiminde

yeniden tarif edilebilir, çünkü kökanlam da kullanımda hayat bulur. Kullanımı olmayan hiçbir ifadenin anlamından da söz edilemez zaten (Kecskes, 2004). Trafik lambalarına bir daha bakalım. Üç rengin dizilişini, düzenini ve sırasını syntax (dizinbilim), kökbağlamda üç rengin kişiler (kavşaktaki özel taşıt sürücüleri ve yayalar) için anlamlarını ve onlara *etkilerini* semantics (kökanlambilim), ve artbağlamda üç rengin kişiler (kavşaktaki ambulans veya itfaiye sürücüleri ve trafik kurallarından habersiz kişiler) için anlamlarını ve onlara *etkilerini* pragmatics (artanlambilim) inceler. Burada getirilen yeni boyut, kökanlambilimin içine de bağlamın katılmasıdır.

İletişimin olabilmesinin temel şartı, bağlamdır. En basit bağlam en az kişiyi kapsar. Her iki taraf bu bağlamın temel değişkenlerinin bilgisine belirli oranda sahiptirler. Bazı bakımlardan kişiye özel durumlar olabilir. En az iki kişi arasında geçen ve kökanlama dayalı iletişime kökanlamsal (özanlamsal) iletişim denilebilir. Artanlamlar yoluyla geliştirilene ise artanlamsal iletişim adı verilebilir. Doğal iletişimde, tarafların durumlarına bağlı olarak her iki iletişim türü değişik sıra ve miktarda gerçekleşebilir. İkisinin kesin bir dağılımı ve önceden kestirilebilecek bir sırası yoktur. İletişimin sanatsallığı da burada yatmaktadır. Ashında, bir kişinin dil ve iletişim becerilerine sahip olması demek, onun, kökbağlam ve artbağlam bilgilerine, bunlara uygun dilsel ve iletişimsel simgelere, simge dizgelerine ve değişkenlerine hakim olması demektir. Dil bilmek, bağlam bilmektir şeklinde bir önerme üretilebilir.

Kökanlambilim, bir dilin tarihinde ilk ortaya çıkmış veya üretilmiş bağlamdaki anlam ile, yani tarihi anlam ile ilgilendir. Artanlam(lar)ın mutlaka bir kökanlamla ilişkili ve ona dayalı bir şekilde gelişmiş olması gerekir. Aşağıdaki ifadeyi ele alalım:

(1) “Sök (de) göreyim”

Bu ifadenin belirli bağlamlarda şu anlamları ortaya çıkar:

(1a) Kökanlam (KA) -“Sen önce sök ve ben sonra göreceğim.” (talimat)

(1b) Artanlam (AA) -“Sökersen seni cezalandırırım.” (meydan okuma, tehdit, uyarı)

Bu ikisinden hangisi kökbağlamdır, hangisi artbağlam? Bir grup insana bu soru sorulduğunda, istisnasız hepsi talimat işlevinin önce geldiğini belirtmiştir. Tabii ki, talimat işlevini yerine getiren (1a) kökbağlamsal anlamdır. Diğeri ise, bir artbağlamda ortaya çıkmıştır. İddia edilebilir ki, “Sök de göreyim” ifadesi dil tarihinde ilk kez kullanıldığında talimat işlevini gerçekleştirmek üzere üretilmiştir. Daha sonra insanlar ona meydan okuma işlevini de yüklemiş olmalıdır. İfade öncelikle kökbağlamda kullanılıyor ve daha sonra bir şekilde meydana gelen artbağlamda yeni bir işlev için anlam değişimine uğruyor.

Her ifadenin mutlaka kökanlamdan başka artanlamının veya anlamlarının olması gerekmiyor. Bunu ancak dili kullanan halk belirliyor. Örneğin, çok bireysel kullanımlar dışında, (2) “Adınız nedir?” ifadesinin kökanlamının dışında yaygın bir artanlamını bulmak zordur. Tersine, (3) “Gelse ne olur?” ifadesi, şu anlamları verebilir:

(3a) KA- “Eğer gelirse ne olma ihtimali var?” (ihtimal sorgulama)

(3b) AA_{1a}- “Gelmesini diliyorum.” (serzeniş yüklü istek, dilek)

[*serzeniş muhataba yönelik olmayıp, gelmesi istenilen üçüncü şahsa dönük*]

AA_{1b}- “Gelmesini diliyorum.” (serzeniş yüklü istek, dilek)

[*serzeniş gelmesi istenilen üçüncü şahsa yönelik olmayıp, bir şekilde üçüncü şahsın gelmesine mani olan muhataba dönük*]

(3c) AA₂- “Geleceği varsa göreceği de var.” (meydan okuma)

Kökanlamın artanlama dönüşebilmesini dilsel yapılar sağlayabilir; ayrıca, ses tonu, ve vücut dili de kullanılabilir. İfade (3)’te dilek kipi ve geniş zaman yapısı uygun vücut hareketleri ve ses tonu ile birleşince üç değişik anlamı aktarmayı mümkün kılıyor. Tabii ki olayın gelişimi artanlamın oluşmasındaki en temel kaynaktır. Aslında, bir kişinin dili edinim sürecinde, dilsel simgelerin ve belki de onlardan daha önemli olarak, o simgelerin etkinlik kazanmasını sağlayan olay gelişim hikâyelerinin, ve kurgularının belleğe yerleştirmesinin gerçekleştiği söylenebilir. Kişi bir dizi film yazarı gibi çok sayıda olayı genel hatlarıyla kafasına kazır ve bir olayın genel hatları belirlediğinde,

iradesiyle her an biricik ifadeler ve tutumlar geliştirme imkânını saklı tutsa da, olaya uygun ve genelleşmiş dilsel ve iletişimsel unsurları devreye sokar. Bu devreye sokuş, doğaldır ki, bütün kişilerde ve değişik zamanlarda aynı kişide tamamen aynı olmayabilir. Ancak ana hatlar kökanlama ve eğer var ise artanlama çıkar. Dilin toplumsallığı da böyle doğar. Aksi takdirde dilsel iletişimden söz edilemez.

Bir kelimenin ilk akla gelen anlamı, onun kökanlamıdır. Birden fazla anlama sahip ise, bunlardan yalnızca birisi kökbağlamdan türemedir, ya da en eski bağlamın veya ilkbağlam olmadığı hâlde değişik sebeplerle kök konumuna gelmiş bir bağlamın anlamıdır. Onun dışında kalan bütün anlamlar artanlamlardır. Aynı mantık; öbek, cümlecik, cümle ve bunların sınıfına girmeyen kelime toplulukları için de geçerlidir. Bu arada, her bir kişinin yalnızca kendine özgü üretimleri konumuzun kapsamı dışındadır. Onlara kişiye özel anlamlar ve kullanımlar denilebilir.

3. Kökanlam-artanlam işleticileri

Kökbağlamdaki anlamın artbağlamdaki anlama dönüşmesini sağlayan dil yapıları *kökanlam-artanlam işleticileri (KAİ)* olarak adlandırılabilir (Çakır, 1997). Bunlar bir kelimeden ibaret olabileceği gibi, birkaç kelime veya ifadenin tamamı bu işlevi yerine getirebilir. Örneğin:

(4) **Aman uyandırma!**

[KA: *Bırak uyusun; AA: Sen onun uyandırılmamasını istiyorsun ama senin bu isteğine katılmıyorum, hatta protesto ediyorum*]

(5) **Gel de şimdi kitap oku.**

[KA: *Şimdi gelmeni ve kitap okumanı istiyorum; AA: (Konuşmacıyı rahatsız eden bir durum ertesinde)Bu durumda kitap okuyabileceğimi sanmıyorum YA DA Bu durumdan sonra kitap okuma hevesim kalmadı*]

(6) **Nereye gidiyorsun?**

[KA: *Bana gitmekte olduğun yeri söyle; AA: Dur!*]

(7) Aferin!

[KA: Yaptığın hareketi iyi buluyorum; AA: Yaptığın hareketi iyi bulmuyorum]

(8) Bir piyano eksikti.

[KA: Piyano dışında bütün sazlar vardı; AA: Piyanonun da olmasını onaylamıyorum]

(9) Hepsini içseydin.

[KA: İçeceğin tamamını tüketseydin bir mahsuru olmazdı; AA: İçecekten bizim için yeterli miktarı bırakmamışsın ve bu durumu eleştiriyorum]

(10) Evi yönetmek sana mı kaldı?

[KA: Evi yönetme işi senin üzerine mi kaldı?; AA: Evi yönetme işini yerine getirecek başkaları var, sen karışma!]

KAİ koyu harflerle verilmiştir ve sabittirler. Bağlamın hikâyesine koşut olarak, KAİ dışındaki unsurlar değişebilir. Altı çizili ifadelerin yerine değişen durumlara bağlı olarak başka ifadeler gelebilir. Örneğin, (8)'de 'piyano' ifadesinin yerine, 'Ahmet, Mehmet, Ali vb.' özel isimler gelebileceği gibi, başka cins isimler de kullanılabilir. (9)'da "içseydin" yerine "yeseydin", "alsaydın", "götürseydin" vs., (10)'da "Evi yönetmek" yerine "Akıl vermek", "Karar vermek", "Ders vermek" vs. gelebilir. (9)'da ikinci tekil şahıs yerine, üçüncü tekil şahıs, ikinci çoğul şahıs ve üçüncü çoğul şahıs gelebilir. Birinci tekil ve çoğul şahıslar kullanılamaz. Aynı durum (10) için de geçerlidir.

4. Anlambilim açısından yabancı dil eğitimi

Her dil kendine özgü dizinbilim, kökanlambilim ve artanlambilim özelliklerine sahiptir. Değişik dil ailelerine üye diller arasında bu özellikler bakımından farklılıklar daha da derindir. Tarihsel, kültürel, toplumsal ve coğrafi özgünlükler dilleri birbirinden fazlaca uzaklaştırabilir. Çok genel kökbağlamlar dışında ortaklıklar az sayıda olabilir. Dahası, artanlamların oluşumu tamamen göreceli şartlarda gerçekleşebilir. Eğer yabancı dil

öğrenen kişinin o dili konuşan toplumun içinde belirli bir süre yaşaması imkânı yok ise, yabancı dilin anlambilimini, özellikle artanlamları, yeterince öğrenmesi güç olabilir.

Dolayısıyla, yabancı dil öğretiminde anlambilim açısından gerçekçi hedefler ortaya konulmalıdır. Yabancı dilin bütün anlamları öğrenilemeyeceğine göre, kökanlamsal iletişim ve artanlamsal iletişim için anlama ait bilgi ve beceri eşikleri belirlenebilir. Günlük hayatta sık kullanılan kökanlamlar ve artanlamlar ile bunlara ait kökbağlam ve artbağlam hikâyeleri ders içi etkinliklerin genel çerçevesini oluşturabilir. Müfredat dizinbilimden daha çok, anlambilimi merkeze koyabilir. Bağlamların olabildiğince gerçeğine uygun bir şekilde sunulabilmesi için, etkinlikler iyi seçilmiş görsel-işitsel-devinimsel malzemelerle desteklenebilir. KAİ örnek konuşma parçaları seçilirken ana ölçütlerden biri olabilir. Yabancı dil öğretim yöntemleri arasında bağlam konusuna vurgu yapanlar İletişimsel Dil Öğretim Yöntemi (Communicative Language Teaching Method), Anlambirimsel Yaklaşım (Lexical Approach), ve Doğrudan Öğretim Yöntemidir (Direct Method) (Larsen-Freeman, 1986; Lewis 1993). Bu yöntemler anlamı ve bağlamı vurgulasalar da kapsamlı ve ayrıntılı bir bağlam bakışına sahip bulunmamaktadırlar.

5. Sonuç

Anlam semantics ve pragmatics olarak iki temel alanda ele alınırken, bağlam ve kullanıcı genellikle ikinci alanın kapsamına alınmaktadır. Birinci alanda kullanıcıdan soyutlanmış bir bakış söz konusudur. Kecskes (2004)'in vurguladığı gibi, bağlam olmadan anlam gerçekleşmeyeceği için bu bakışın yeniden ele alınıp bağlamın işin içine katılması gerekmektedir. Ayrıca, iki terimin Türkçe karşılıklarında da mantıksal sorunlar bulunmaktadır. Anlambilim ve edimbilim terimlerinin yerine, anlambilim genel teriminin alt birimleri olarak kökanlambilim ve artanlambilim ifadelerinin daha kabul edilebilir olabilecekleri gözükmektedir.

Kullanım boyutunu sadece pragmatics'le ilişkilendirmek yerine, hem semantics hem de pragmatics'in bağlam içinde değerlendirilmesi daha doğru olabilir. Buna koşut olarak, bağlama kök bağlam ve art bağlam olarak iki açıdan yaklaşılabilir. İletişimin

kökanlamsal ve artanlamsal yönleri üzerinde durulabilir. Kökanlamların artanlamlara dönüşmesini sağlayan KAİ incelenebilir ve dillerin KAİ dökümleri yapılabilir.

Yabancı dil öğretiminde bağlam bilgisi öne çıkarılabilir ve böylelikle iletişim daha özgün ve doğal bir biçime kavuşturulabilir. Yabancı dilin günlük iletişimindeki temel bağlamlar tespit edilebilir, derecelendirilebilir, ve müfredata yayılabilir. KAİ fazlaca tekrarlanarak otomatik olarak kullanılır hâle getirilebilir. Anlam ve bağlam boyutlarına diğerlerinden daha fazla yer veren yöntemlerin eksikliklerini gidermek amacıyla bir Bağlamcı Dil Öğretim Yöntemi (ProContext Language Teaching Method) uygulanabilir.

Kaynaklar

- Aksan, D. (1999). *Anlambilim*. Ankara: Engin Yayınevi
- Carnap, R. (1942). *Introduction to Semantics*. Cambridge, Massachusetts: the MIT Press.
- Çakır, C. (1997). *Factors That Lead Intermediate and Advanced English Learners in Turkey into Semantic Interlanguage*. Doctoral Thesis. Gazi University, Ankara.
- Çakır, C. (2004). Bağlam. *Felsefe Ansiklopedisi 2*. Etik Yayınları.
- Finegan, E. & Besnier, N. (1989). *Language: Its Structure and Use*. San Diego: Harcourt Brace Jovanovich, Publishers.
- Hofmann, T. R. (1993). *Realms of Meaning*. London: Longman.
- Jackson, H. (1988). *Words and Their Meaning*. New York: Longman.
- Kecskes, I. Editorial: Lexical Merging, Conceptual Blending, and Cultural Crossing, *Intercultural Pragmatics*, 2004, Volume 1-1, 1-26.
- Larsen-Freeman, D. (1986). *Techniques and Principles in Language Teaching*. OUP.
- Lewis, M. (1993). *The Lexical Approach*. Hove: Language Teaching Publications.
- Leech, G. (1988). *The Principles of Pragmatics*. London: Longman.
- Lyons, J. (1977). *Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Morris, C.W. (1938). *Foundations of the Theory of Signs*. Chicago: Chicago University Press.
- Morris, C.W. (1942). *Signs, Language, and Behavior*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- Nöth, W. (1990). *Handbook of Semiotics*. Bloomington: Indianapolis University Press.
- Owens, R. E. (1988). *Language Development: An Introduction*. Columbus: Merrill Publishing Company.
- Palmer, F. R. (1981). *Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ullmann, S. (1962). *Semantics: An Introduction to the Study of Meaning*. Oxford: Basil Blackwell.
- van Dijk, T. A. (1981). *Studies in the Pragmatics of Discourse*. The Hague: Mouton Publishers.
- Yule, G. (2000). *Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press.